

Vychází 1., 10., 20.
každého měsíce o 10.
hodině. Expedicí se
nachází u Roberta
Veita v Nových ale-
jích č. 116.

DALIBOR.

Předplácí se: čtvrtl.
1 zl., půll. 2 zl.,
celor. 4 zl. rak. č.
S poštou: čtvrtl. 1 zl.
15 k., půll. 2 zl. 30 k.,
cel. 4 zl. 60 k. r. č.

Hudební časopis s měsíční notovou přílohou.

Odpovědný redaktor:
Emanuel Meliš.

Nakladatel:
Robert Veit.

Mocnost lásky.

Jak krásný je ten boží svět,
ta květuplná báně,
na jejíž klenbě za obět
plá v modru lampa Páně.

A této lampy žhavá zář,
ta vniká v srdce hloubí,
neb svítí v nebi před oltář,
kde anjelé se snoubí.

A proto vše, co pod sluncem,
se lásee pokořuje,
a ona zas tu mrtvou zem
nám v nebe proměňuje!

F. Pk. Dobřen.

Stejný žel.

Proč tak z rána želiš
malinký ty ptáčku?
hlásek tvůj zní trudně
jak ten umíráčku.

Opustila snad tě
družka milá v bolu?
zaplač ptáčku, zaplač,
budem plakat spolu. —

A. S.

Slovo o taneční hudbě.

Podává doktor August Ambros.

(Pokračování.)

Strauss byl ostatně tak šťasten, že mu jeho fanta-
sie až do posledních dob života věrnou zůstala, jeho
nejpozdější práce obsahují ještě mnoho půvabných
tahů, roh hojnosti jeho melodií byl skutečně nevyčer-
patelný. Právě tu se osvědčuje jeho originalnost, a to
podává důkaz o moci jeho talentu, že ani italské
operní nápěvy Belliniov-a a Donizzettiova směru, jenž
tenkrát ve Vídni con fanatismo přijat jest — že ani

sentimentalnost Prochových milostných písní naň nija-
kého vlivu neměla. Nezpůsob cizí motivy a zvláště
operní melodie k tanci zpracovati, nezpůsob ten ovšem
hlavně Straussem ve zvyk uveden,*) avšak on se ne-
odvážil sáhnouti po něčem vyšším a vznešeném. Vzav
do svých valčíků „Cäcilienwalzer“ (op. 120) motiv va-
riační z Beethovenovy sonaty (op. 47) měl dosti zdat-
nosti ve věci, že na titulu nikoliv Beethovena, nýbrž
Beriota jmenoval. (Beriotovo „Tremolo“ je zosnováno
z tohoto themata) a docela se o tom nezmínil, že tam
také přichází myšlénka z finale Beethovenovy sonaty,
jížto k valčíku užil. K jeho prvnějším valčíkům na
operní motivy patří „Zampawalzer“, „die Bajaderen-
walzer“ a „die Robertklänge“. Podivuhodné jest, že
v jeho „Bajaderenwalzer“ příbuznost Auberových**) a
Straussových nápěvů do očí bije. První arie soudce
Olifura je na př. malými a však obratnými změnami po-
užita a mohla by v této podobě za Straussův origi-
nální motiv platiti. Při těchto arranžovaných věcech
jest obratné uspořádání cizích melodií záslužné.

Podivuhodný v pravdě je způsob, jak Strauss sku-
tečně velmi jednotvárný valčíkový rytmus obratným
uspořádáním melodie mnohonásobit dovedl, aniž by
jej jakkolivěk setřel. Zde vyznačují jednotlivé tóny
pizzicatem první taktní čtvrt, tu vybleskne na špatné
taktovní části trillek, onde se vrhají kružité figury do
hloubky, zde zaznívá nešený zpěv a tu se pozvukem,
jemužto nic nenásleduje, tropí čtveračivost. Bril-
lantní instrumentací tomu též něčehož přispěje.
Jest plná a silná, neboť musí proniknouti širým taneč-
ním sálem a přehlušiti šumot tancujících a tlachalů;

*) Podobné jednotlivosti přicházely již dříve na př.
„die Alpenkönig- und Millionärwalzer“ od Diabel-
liho. — Jistý Racz udělal valčíky z motivů Aube-
rovy „Němá z Portici.“

**) Že v pozdějších operách Auberových toliko taneční
rytmy panují, jest známo. Gottschalk Wedel (W.
z Waldbrühlu) se o tom v Schumannově časopisu,
svazek IX, str. 136 ve svém psaní na Jana Strausse
satyricky vyjádřil.

avšak ona jest ve svém způsobu jemná. — Čacké nadání Straussovo co houslista neslo to nejlepší ovoce. Smyčcový kvartett ve své bohaté vyznačlivosti, ve své půvabné pohyblivosti má první slova; v plesním choru přistoupí dechové nástroje, a majíce své slovo následují a nápodobují to, co byl kvartett provedl — v rozhodných okamžicích připojí se k nim otrásající síla bicích nástrojů. Převládání smyčcového kvartettu pojišťuje z větší části těmto tancům vzácnou podstatu. Strunné nástroje jsou vlastně vzdělaným národem — jsou Řekové orchestru naproti idilickým pastýřům a orientálním národům dřevěných nástrojů — naproti bojovným kmenům trub, rohů a posaunů a naproti barbarským tlupám ofikleid, bombardonů, tureckým bubuům, a t. d. Když se Strauss v nápěvích vynalezavým a v rytmu genialním osvědčil, patřila přec harmonie méně do jeho oboru. On zná obratně vládnouti tím, co k oživení tance a co k lehkému nastínění melodií náleží — co dále sahá, to jest mu neznámé, to jest mu terra incognita.

Úvodní věty k jeho valčíkům jsou nad míru chudobné, nudné a prozrazují skorem takt za taktem rozpačitou neobratnost; avšak v celku je harmonie dosti čistá a skromná, toliko jedenkrát nemane se v jeho skladbě „Elisabethwalzer“ op. 71, neodůvodněná hrůzná rána přes koleno zlomeného přechodu k vypočtenému, a však nikolivěk šťastnému účinku.

Mezi tím, co Strauss na vrcholi své slávy stál, vyjela vrtkavá vládyně — móda — okolo r. 1839 na jevo s drahně již zapomenutou bývalou „quadrille francaise.“ Strauss se výtečně v ní vyznal; jeho quadrilly neustoupí žádným způsobem jeho valčíkům. Jeho první skladba v oboru tomto „die Wiener Carnevalquadrillen“ znamenány jsou číslicí op. 124. Jejich charakter jest, jak to vznešeným quadrillám, tancům to vyšších kruhů sluší a patří, také vznešený a nádherný, přitom veselý a půvabný.

Co zatím hudba francouzských quadrill více na prostý způsob starších kontredansů upomíná, utvořil Strauss ze 6 oddělení — pantaleon, été, trenis a jak všechna tato podivná jména znějí — také tolik malých charakterních kusů, kdež mezi 1, 3 a 6 pak mezi 2, 4 a 5 jistého příbuzenství pozorovati možná, tak že onyno hlučné a skvělé; tyto však jednoduché jsou — onyno širší melodii mají, tyto však více z rychlých krátkých nápěvních figur sestávají se zdají.

Straussovy quadrilly staly se co do pojmutí a charakterů vzorem jiných, bezčetných tanečních kusů téhož druhu, kteréžto pak hudební tržiště zaplavily. Také cizí operní motivy přemincoval Strauss několikrát na quadrilly; ba lépe řečeno, nepřemincoval; nýbrž uspořádal z operních motivů quadrilly, neboť Balféova „Ci-

kánka“ a Flotowova „Martha“ byly pro uspořadatele quadrill kouzelnou zemí, kdež kolem upečení zajíci běhají a pečení ptáci do úst lítají.

Okolo roku 1837 vyskytl se jiný nový tanec, by celý taneční svět procestoval. Bylať to polka, jejížto původ čtenářům těchto listův znám jest. První pocházela od Frant. Hilmaru, učitele v Kopidlně. Strauss jich také několik složil; avšak nepatřilať tak jako kvapík vlastně do jeho oboru. Tittl, Labický a jiní ho na tomto poli skutečně převýšili. Jedenkrát nalezl i soupeře v mistru Spohru. Okolo r. 1834 vyšly u Haslingera valčíky „Erinnerung an Marienbad“, od L. Spohra. Jsouť úplně Sporovské. — Spojené střední hlasy, nejbohatší harmonie, bolně se usmívající, ušlechtilé sentimentální melodie jsou toho důkazem.

Svět se toliko divil nad tou domínkou, že podle nich tančiti má. Konečně náleží Straussovi ještě problematická zásluha, že byl první, jenž vlastní titulní názvy tanečních skladeb všeobecně uvedl. Číslo opusů těžce se pamatují a to tím hůře, když jich je mnoho set. Slečna vstoupivši do hudebního obchodnictví, žádá valčíky „die Vortänzer“ od Strausse, aniž by opus této skladby udala. Proč? Vždyť nechce třikrát nahlídnouti do své návěštní knížky a konečně chce se vystříci omylu, kdyby řekla: „Dejte mi valčíky op. 189.“ Tyto titule neznamenaají tedy vlastně vzato nic více, než když loď k rozeznání od druhé „Sirenou“ neb „Pliska-vici“ neb nějak jinak se jmennje. Strauss se alespoň při volení titulů nedopustil žádných absurdit (neshodností), ba ano, užil větším dílem vhodných pojmenování: „Prostředek proti spaní“, „I za časů vážných veselým býti“ atd. Často poskytl místnost, kdež valčíky ponejprv provedeny, neb osoba, jižto věnovány byly, příležitosti k pojmenování dotčených skladeb. Pošetilý titul „der Tausendsappermentwalzer“ (op. 61) není jeho vinnou; — jest výsledkem zlosování titulů při jistém plesu, kdež každý host návrh k pojmenování učiniti mohl. Strauss vpadl i do programní hudby. Jeho kotilliony (op. 43) slují: „der Raub der Sabinerinnen“ (loupež Sabiňanek); obsahují, vstupní pochod, únosní (kvapík) a smíření (valčík), — z čehož vidno, že četl Strauss Livia.

Když Strauss zemřel, zemřela s ním větší část elektrisující síly jeho tanců. Týž vyzáblý bledý muž s mouřenínskými tahy byl vlastně Archaeus Faber svého dobře vycvičeného orchestru. Když na svých houslích buď ve skvělých místech vítězně zpoustou tónů pronikl, buď se smyčcem co vůdcovskou berlou rozkazovací pokyny dával, bylo viděti, jak jeho vlastní nápěvy jeho žily trhají. Jeho pitvoření nebylo žádnou affektací, on nemohl jinak. Jak řečeno, ukončil Strauss

klassickou dobu taneční hudby osobně, tak jak ji skorem osobně representoval.

Avšak svět nepřestal tančit, a přál si nových kusů. Jan Strauss (mladší) vystoupil na místo otcovo. Řikává se „heroum filii nequam“ (synové hrdinů uestojí za nic.) Zde se to nevyplnilo. Mladší Strauss zdědiv něco talentu svého otce, složil mnohé pěkné taneční kusy. Poměr mezi otcem a synem jest asi jako u malířů mezi Giottem a Giotlinem, pak mezi Palma vecchio a Palma giovane, vzor stojí výše; avšak kopie není právě zatemněna. Mezi tanečními kusy od Lumbye, Gungla nacházejí se mnohé ve svém způsobu cenné a zdařilé kusy. Ano v Gunglových valčíkách „Träume auf dem Ocean“ (sny na oceanu) leží něco, což jen v romantických ouverturách od Mendelssohna nacházíme. Když v malebném úvodu lesnice první valčík troubiti počne, cítíme cosi toužebného a jemně trudného, dále však prokukuje v nich ovšem jenom Strauss.

(Dokončení.)

Dějiny a charakteristika hudebních nástrojů,

Příspěvek k dějinám hudby podává redaktor.

Není na tom dosti, když hudebník na svůj nástroj obratně hrátí dovede a když mu svou technickou sběhlostí a výtečným přednesem všude platnosti dodati sto jest, důkladný a všestranně vzdělaný hudebník má znáti nejen dějiny, alebrž i vlastnosti a charakter svého nástroje. Hudební umění má v tom velký prostředek k mohutnému účinku, že nejen k rozličným dílům docela rozličných nástrojů užívá, nýbrž že k jednomu a témuž dílu rozličných nástrojů užiti může. Avšak jak rozdílné jsou hudební nástroje ve svém charakteru, výrazu, objemu, ve své síle a podobnosti! Jak výdatné a mnoho obsahující jsou některé, jak nuzné a omezené jsou na proti tomu jiné! K nejzajímavějším a nejdokonalejším nástrojům hudebním patří beze vší pochybnosti housle, s jejichžto původem a charakterem laskavé čtenářstvo seznámiti chceme.

H o u s l e,

polsky skrzypce, ruský сирѣпка (skrypka), srbsky gusle, slovensky gosli, illirsky gusle neb violina, francouzsky violon, italsky violino, maďarsky hegedű.

Housle jsou nejmenší ze všech nyní užívaných smyčcových nástrojů. Vznik jejich zahalen jest hustou mlhou šedověkosti; avšak dle domnění zpytatelů musí státi jejich velmi velké byti. Bezpochyby povstaly původně z lyry, z nížto nejdříve viola s pěti strunami a

pak z této opět menší nástroje buď s dvěma, buď s třemi, buď se čtyřmi strunami utvořeny byly. Juž v 12. a 13. století stávalo houslí. Bylyť vzláště ve Francii a Italii tenkrát oblíbeny. Jongleurové*) a Troubadourové**) užívali jich k průvodu písní a zpěvu. Bylyť juž tenkrát potaženy čtyřmi strunami a měly kromě tak zvaných otvorů F dole na ozvučné půdě (Resonanzboden) také dvě ozdobně vyřezané zvukové dírky. V Anglicku byly housle potaženy toho času větším dílem jen s dvěma, nejvíce třemi strunami, tak též i v Německu. Housle se čtyřmi strunami byly teprv v 16. století všeobecně zavedeny a tenkrát dala se jim táž podoba, v nížto je až po dnešní dobu navzdor všem opravám nalzáme. V 13. a 14. století měla každá společnost svého vůdce neb přednostu. Kramáři, měřiči, básníci, řemeslníci — všichni měli svého krále, taktéž hudebníci. Mezi těmito podivnými královskými důstojnostmi udržel se tenkrát vedle zbrojního krále nejdéle — král houslistů. Jean Charmillon, jenž za Filipa Krásného r. 1295 za krále kejklířů v městě Troyesu zvolen byl, byl prý též prvním králem houslistů v. Nápotom skvěl se mezi králi houslistů hlavně Konstantin, kterýž r. 1657

*) Jongleur (žonglér) od latinského jocus (hra) znamená kejklíře. Hlavní zaměstnání těchto kejklířů byla hudba, od nížto se tenkrát v středověku přirozeným způsobem méně požadovalo, než za našich časů. Počet hudebních nástrojů, jichžto užívali, byl značný. Za nejdůležitější nástroj platila u nich viola, nynější housle, na nížto se smyčcem hrálo, pak harfa, citera, bubny, kastaňetty, monochord, píšťala, lyra, rohy, posauny, trouby atd.

**) Troubadourové sluli básníci 12. a 13. století, kteří provencalskou řečí básnili. Avšak pojem tento není tímto dokonale vytknut; neboť i Jongleurové užívali této řeči, leč tito provozovali z poesie a hudby řemesla, co zatím Troubadourové uměleckou poesii se zanášeli. Také jest k pravdě podobné, že pod jmenem Troubadour se milostní básníci vyzorovali. Básnění toto se považovalo, za čestné povolání; neboť i císařové a králové jim se zanášeli. Okolo roku 1140 nastala doba Troubadourů v jižním Francouzsku. Později nacházíme troubadoury v horní Italii v Catalanii a Aragonii ve Španielsku, kteří tam v 13. století slynuli. Jeden z nejprvnějších a nejznamenitějších troubadourů byl z knížecího rodu, totiž: hrabě z Poitou (vys. Poatu) Vilém IX. (naroz. r. 1071). K němu se připojili: císař Bedřich I. Barbarossa, Roger z Neapoli, král Richard Lvírdce se svým provencalským básnicím Blondelem, král Alfons a Peter z Aragonie atd. Z 200 Troubadourů, jejichžto básně se uchovaly, jmenovati slušno: Sordella z Mantovy, Peyrolse, Bertranda z Lormu a Arnolda z Maraviglii atd.

zemřel. S Vilémem II. zdá se, že toto hudební království docela zašlo. Onen houslíř, jenž ponejprv houslím nynější malý tvar dal, byl prý testator Milánský okolo r. 1620. Co houslíři prosluli napotom bratři a synové *Amatiové* a mistr *Stradivario* (okolo roku 1709) v Cremoně. Nástroje těchto mistrů prodávají se až dotud za 60, 80, 100 a více dukátů. V stejném téměř čase vyznačil se *Giuseppe Guarnerio* (v 17. století) zhotovováním krásných houslí, pak *Jakub Rainer* v Tirolsku. Dle jeho výtvorů vzdělali se *Math F. Scheinlein* v Langenfeldu, jenž r. 1772 zemřel. *Antonio Galbusera*, vojenský komisař v Miláně vynašel housle, při jejichžto postranních vykroužkách ostré rohy chyběly, jako při kytáře abyly prý velmi dobré, a však nebyly sto starý tvar houslí utlačiti. Znamenití houslíři byli dále: *Wiliam Forster*, *Ginglioni*, *Guadayni*, *Popela* a *Ruggieri*. V novějším čase zasluhují chvalné zmínky *Bucher*, *Enzenberg*, *Ertel*, *Hindle*, *Slavík*, *Stauffer*, *Zeltler* a t. d.

Až do r. 1680 bralo se na houslích toliko dvoučárkované **a** aneb **b**, anto hlas houslí přísně na objem sopranového hlasu obmezen byl, po roku 1690 sáhlo se již do druhé aplikatury čili polohy a první prst vložil se na **g** tak, že se tříčárkované **c** dosíci mohlo. Později rozšířila se aplikatura ještě více.

(Pokračování.)

Z Krakova.

Stav hudebního vzdělávání v Krakově, ve Lvově a ve Varšavě. — *Ruch muzyczny*. — † *Vincenc Goraczkievicz*. — Hudba kostelní. Soukromný zpěvácký spolek. Koncerty.

Pravda jest, že Krakované jako všickni Slované vůbec milují hudbu a zpěv, leč že krásné toto umění tak málo nyní nachází zde vzdělanců, přičísti dlužno

*) *Amati* byla znamenitá rodina houslířů v Cremoně ku konci 16. a na začátku 17. století. Tuto rodinu zakrývá dosud neodkrytý závoj, neboť panuje velký zmatek v kritických jmenech jednotlivých členů. Dle *Fétise* byl *Andreas Amati* první a nejstarší oud rodiny, jenž v polovici 16. století živ jsa tenkrát z violy vzniklé housle dělal a zakladatelem znamenité továrny na housle byl. Jeho syn *Antonio* (nar. 1565, zemř. 1620) vedl se svým bratrem *Jeronymem* obchod skvěle dále a docílil toho, že se jeho továrna světoznámou stala. Z jejich továrny vyšly výtečně zbudované a krásně a bohatě zdobené housle, které pro krále *Jindřicha IV.* ustanoveny byly. Pod *Nieolem*, synem *Jeronymovým* ztratily housle na své dokonalosti a pročež při kupování houslí od *Amaliho* jest rádné, míti na zřeteli periodu od r. 1590—1620, kdež oba bratři *Amatiové* továrnu měli.

nedostatku přístupných ústavů hudebních a schopných učitelů hudby. Krakov má sice veřejnou školu hudební bursa muzyczna, kde se vyučuje zpěvu dramatickému a chorálnému, potom houslím a nástrojům fukacím, leč tato jinak dosti hojně nadaná škola neodpovídá účeli spanilomyslných zakladatelů svých a nepřináší přítomně pražádného ovoce. Byloby mnoho o tom psáti, v jakých rukou řečený ústav se nachází; — leč poněvadž již vysoká vláda sama k němu svůj zřetel obrátila, lze se nadíti že v krátce — jak se to již stalo s mnohými jinými od dávna zanedbanými ústavu zdejšími — i bursa muzyczna zúplna jiného dočká se zařízení. Soukromného ústavu hudebního nestává zde žádného, aby nauka hudby schopné mládeži tříd chudších mohla býti přístupnou, a tak celé umění hudby vynachází se v rukou soukromných učitelů, jižto — jestli jsou poněkud v hudbě vzdělanější — jen u bohatců vyučují, kde často ani schopnosti není; lacinější zas učitelové ponejvíce sami velmi málo umějí, a tak celá ta nauka hudby končí se obyčejně na mazurce aneb na polce. Lépe stojí hudební umění ve Lvově, kde sami v *Stavové* haličtí ujali se nyní školy hudební při tamnější *Jednotě* hudební založené a kde jest znamenitý počet vzdělaných učitelů hudby. — Ještě však na vyšším stupni nalzáme hudební vzdělání ve *Varšavě*. Neb v tomto městě stává zvláštní hudební časopis, jenž pod názvem „*Ruch muzyczny*“ již třetí rok pod redakcí p. *J. Sikorského* vychází. Nalzájí se v něm pojednání o hudbě a zvláště výborné recensí o hudebních představeních a skladbách a obrací též zřetel svůj k hudebním zájmům pobratřených národů slovanských, jak jsme se o tom přesvědčili z článkův: „*Slowianskie biesiady w Wiedniu, Piecdziesi cioletnia rocznica konserwatorium Pragskiego, Slowo o piesniach ludow slowianskich*“ i t. p. a v četných dopisech ze všech právě větších měst polských často vzpomíná o zásluhách našich krajanů o vzdělávání a zvelebování hudby tam pracujících. Měsíčně dostávají předplatitelové též dodatek notový.

Kde není svědomité nauky — nemůže býti pravdivého vzdělání. Nelze tedy diviti se zanedbanému hudebnímu vkusu zdejšího obecnstva a nejeden umělec dosti bolestně poznal to chtěje přichystati Krakovanům klasickým dílem milou pochoutku. — Proto též jsou koncerty v Krakově velkou zvláštností. Přicestující umělec obyčejně přinucen jest vystoupiti v divadle v čase polského aneb německého představení, což bud s velmi nepatrným aneb docela s pražádným užitkem spojeno není. Najmouti si redutní síň aneb jinou místnost a dáti koncert o sobě, na to může se osměliti jen umělec, jemuž evropská sláva předchází, jináče

byloby to hrou náhodní — a tak tedy obyčejně umělci přes Krakov jen přejíždějí ubírajíce se buď do Lvova aneb do Varšavy.

V posledních dnech r. m. zemřel zde jeden velezasloužilý umělec hudební, jenž v mladších svých letech ku vzdělávání umění hudebního a zvláště ku zvelebování hudby kostelní v Krakově velmi mnoho přispíval — Vincenty Goraczkie wicz — varhaník a ředitel choru při katedrálním kostele na zámku, bývalý senior hudební školy (bursy muzyczněj), učitel zpěvu kostelního a varhaníků, spoluoud učené společnosti Krakovské (Towarzystwa naukowego), jako též i čestný člen hudební jednoty v Kališu a ve Lvově. Byl třetí téhož jmena, jenž od r. 1747 až do r. 1858 po sobě byli varhaníky a řediteli choru v starožitné bazilice Krakovské na Vavelu a jeden z nejslovutnějších hudebníků polských a věhlasný varhaník, o němžto pěkné složil svědectví geniální umělec Liszt, když ho byl v čase své návštěvy Krakova uslyšel a na otázku, jakého jest vzhledem na hudební schopnosti jeho mínění, Krakovanům řekl: „Ani nevíte, koho máte.“ V. Goraczkie wicz byl velkým milovníkem, zvláště hudby kostelní a věnoval právě celé své životí její službě a nauce shromážděje okolo sebe schopnou mládež, a vzděláváje ji bezplatně; jeho péčí zbohatnul archiv kostelní na klasických dělách věhlasných autorů a vznešené nápěvy Cherubiniho, Beethovena, Mozarta a Hajdnů, jenž posud v Krakově sotva dle jmena známí byli, zavznívaly ke cti a chvále Boží v starožitných chrámech Krakovských: Goraczkie wicz zůstavil po sobě též několik hudebních děl: 1) „Spiewy choralne kosciola rzymsko-katolickiego,“ Krakow 1847 jenž velkého nabyly rozšíření po celé právě Polště; 2) několik pěkných dílem vokálních, dílem figuralních mší, množství fug a praeludií na varhany; a 3) složil na fortepiano nápěvy k národním písním Krakovským. Mimo to přeložil do polštiny vážné dílo Gottfrieda Vebera „Theorie der Musik . . .“

(Dokončení.)

Jan Zach.

Novella ze života českého hudebníka.

(Pokračování.)

Zach se jen usmál a neodpověděl.

Několik týdnů minulo. Zach se cvičil s nápadnou horlivostí. Den trávil při varhanech, noc při studiích theoretických a když den zkoušky se ustanovil, bylo mu bezpečně očekávati rozhodnou chvíli a pokojně do budoucnosti hleděti.

Čím více se cvičil, čím více pracoval tím více i zápal k umění v něm vzrůstal. Procitnuly v něm nejkrásnější předsevzetí pro budoucnost.

Bylo mu povědomo jak velké slávy mistrové vlastní po celé Evropě nejen sobě alebrž celému národu vlaskému získali i kterak lehký způsob jejich do všech vrstev umělectva i společenstva se vedral. Ale právě ten lehký způsob vlaský nebyl po Zachově chuti. On zajisté tušil, že hudba na vyšší charakteristický stupeň dojíti musí, a že nestačí, když ona se pouze do širě melodie rozvine, alebrž pravá síla její že v tajemných hlubinách harmonie spočívá. Jemu také se vyjasnilo, že myšlenkové prostředky, jakýmiž tenkrát hudba vládla, sotva z pokraje zřidel jejich se čerpali, a že pravé poklady umění na hladině se nejeví alebrž v nitru hlubin. Z takových přesvědčení vycházeje přede vzal si umění své k novým směrům uvesti a nové stránky jeho objeviti, doufaje, že snaha jeho se nemine uznání a tím hudby milovným Čechům se čestné postavení vyzíská aspoň v d l é Vlachův, ne-li časem i nad ně, myšlenka-li jeho se ujme a šťastně dále rozvine.

Myšlenky to pravého umělce, záměry vřelého vlastence hodny. Ale myšlenky i záměry takové se jen na plodné půdě a v příznivých okolnostech ujmouti mohou. I nejobětivější povaha, i nejvroucnější zápal nestačují k uskutečnění idey, kde se hlavních podmínek nedostává — bezohledné spravedlnosti a ohnivě lásky pro dobrou věc! —

Mnoho mistrů a znatelů se na zkoušky v chrámě u sv. Víta sešlo ba i všickni ochotníkové hudby a valná část jiných lidí se nevyloučila, neboť účastenství na takových věcech bylo tenkrát větší nežli nyní, kde chladná a neplodná netečnost na nejvíc jen zřídným zájmům hová.

Na ustanovený den se sešlo obzvláště mnoho lidí v chrámě svatého Víta, skutečných umělců, znalců, též i ochotníků všeho druhu, z čehož vysvítalo, že účastenství na záležitostech hudebních tenkrát obzvláště živé v Praze bylo a utěžující.

Mezi kandidáty byl ten neb onen nadějný, ale když Zach se objevil, tu málo kdo pochyboval, že by jiný ho předčil. Úlohy ku provedení byly nesnadné. Přednášel graduale, fugy a praeludie rozličných mistrů pak i vlastní skladby. Soudcové měli rozhodnouti nad schopnostmi hlasících se varhaníkův a komu nejlepe obstáti bude, tomu se i vypsané místo dostati mělo.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z Prahy.

Opera. Čarostřelec, romantická opera ve 3 dějstvích od K. M. Webra dávala se v české řeči dne 13. ve prospěch pana kapelníka Ed. Tauwitze v nížto p o nejprv absolvovaná žákyně Pražského konservatoria, slečna Vilemina Medalova vystoupila. Pominouce mlčením děj této opery, jenž vůbec znám jest, podáme toliko posouzení hudby a zmíníme se trochu obšírněji o vystoupení nadané slečny V. Medalovy. — Látka této opery, ježto se dávala dne 18. června 1821 ponejprv v Berlíně, vzata jest ze života venkovského a básník Bed. Kind dovedl jí výtečně užiti. Myslivecký život se svými poetickými pověrami, tajemnoplný živel nočních strašidel v lese, předtušivé blouznění rusé myslivcovy nevěsty, jižto po boku stojí půvabná naivnost veselé Anežky, věřící nábožnost — vše toto mocně účinkuje na posluchače. A jak krásně pojal skladatel látku tuto, jaká bohatost myšlenek jeví se v této hudbě, jaká hojnost prajadrných melodií a harmonií vyniká z této mistrovské partitury a jak výborně dovedl skladatel vyzkoumati tajemnoplnou řeč přírody a jí hudbou vyjádřiti! Juž při prvních tónech ouvertury cítíme, že se nacházíme v bujném a pyšném lese. — K docílení tak velkých účinků potřeboval Weber rozsáhlých scenických a hudebně technických prostředků, než jak se jich druhdy užívalo. Jmenovitě byl orchestr od téhož mistra značně rozšířen nejen užitím dvou párů lesnic a tří posaunů (neb těchto nžívalo se juž ve francouzských i německých operách), alebrž jmenovitě novým, dokonalým zacházením s jednotlivými nástroji hlavně s klarinettem, lesnicí, violou, cellem ba i s bubny. Weber dodal orchestru skvělosti a působivosti, o nichžto tenkrát aspoň co se opery týče, ani poněti neměli. To o charakteristické hudbě K. M. Webra! Co se prvního vystoupení slečny Medalovy týče, o tom dlužno se nám opět jen chvalně vyjádřit. Slečna Medalova jsouc obdařena pěkným zevněškem může se za interessantní zjev divadelní považovati. Její mezzosopran je půl druhé oktávy zcela vyrovnaný sympathický, zvonkovitý a vydatný. Hlas její jest dobrou školou juž značně vytríben, a má do sebe elasticnosti a ohebnosti k dokonalejšímu ještě uhlazení. Dále dlužno se zmíniti o její čisté intonaci a vokalisaci, kterýmiž to vlastnostmi se jen málo žáček zdejšího německého konservatoria honositi může. Všechny tyto vlastnosti soustředily se hlavně v recitativu „Jak sladce jsem spala“ a pak v následující velké arii do E-dur, kterouž skutečně s hlubokým citem a s ohněm přednášela. Neméně zdařile provedla slečna Mína krásnou modlitbu „Zdaž se obláček zakryje, z nížto dech pravé zbožnosti vanul. Vypočetše taktó krásné vlastnosti její upozorňujeme slečnu toliko na jednu vadu, před níž ji důtklivě a upřímně varujeme. Je to tak zvané tremolování (třesení) hlasu, ježto bezpochyby u ní jakousi ouzkostlivostí před světlem lampovým vzniklo; není-li tomu ale tak, máme za to, že tím vinen jest překypující cit, jenž v každém slovu pocít náruživosti neb duševních affektů vidí. Než vada ta jest nepatrná a dá se lehce odstranit. Co se hry debutantky dotýče, byla na první představení, velmi slušná až na některá jednotvárná gesta, kteráž delší rutina

odstraní. Slečna Medalova byla od přechetného obecenstva mnohokrát volaná a ku konci třetího dějství věncemí odměněna. Velmi čacký počínal si pan Bachmann, kterýž v prvním dějství jaksi churavým se býti zdál. Dále však svůj překrásný tenor v úplné míře rozvinul a velké pochvaly došel. Neméně dostal své úloze pan K. Strakatý (Kašpar), jenž skutečně co do hry a zpěvu ještě dosavád v této partii s mnohými závoditi může. Slečna Gaučová zpívala Aninku dosti slušně učitivši aspoň hlavním požadavkům zadost. Konečně dlužno se zmíniti o panu Schwarzovi a p. Petákoví, kteřížto bohužel v partiích jim nepřislušných vyniknouti nemohli a panu Eilersovi, jenž své partii platnosti dodal. Návštěva byla nesmírně četná. Orchester hrál velmi precisně.

— Koncerty sester Karoliny a Virginie Ferni-ových. Juž vícekrát bylo mluveno v těchto listech o virtuoskách na housle — o sestřích t Ferni-ových, jakož i v nesmírném enthusiasmu, jehož se jim ve Vídni dostalo, avšak dosud podávali jsme to, čehož jsme se jen z novin dočtli. Teprv ve čtvrtek dne 10. února poskytla se nám příležitost, že jsme je v stavovském divadle v prvním koncertě slyšeli. Slečny Ferniovy jsou pravé dcery italské s černými vlasy a jiskřícíma černýma očima, as 21 neb 23 let čítající. Přednášely velkou fantasií na motivy z opery „Dcera pluku“ od Alarda (Karolina). Duo concertante od Alarda (obě sestry), Air varie od Beriota (Virginie) Carnevale di Venezia“ od Ernsta (obě sestry). První dojem, jakéhož u obecenstva svou hrou zbudily, byl velký, ačkoliv dodati musíme, že pověst hru jejich mnohem více rozšířila než jak jsme ji skutečně našli. Ze všech skladeb roznítíl nejvíce četné obecenstvo Karneval Benatský, v němžto obě slečny skutečně velkou bravourou, sestersky sympatheticou souhrou těch nejtěžších passází a flageolettových figurací úžasu zbudily. V druhém koncertě dne 12. února slyšeli jsme „Sonoir de Haydn,“ fantasií od Leonarda (od Karoliny), „Hommage a Schubert“ pro dvoje housle (od obou sester). Sedmý koncert od Beriota (od Virginie) a velké duetto pro dvoje housle od Alarda (od obou sester). Nejpřednější vlastnosti obou sester jsou: čistá, takřka křišťalová intonací, smělé a přec půvabné vedení smyčce a cituplný přednes s příděchem sentimentalnosti. Jejich ton není silný, ba mnohem slabší, než ton B. Broosilovy neb sester Nerudových; avšak ton jejich chová v sobě vzlástní lahodnost. Obě slečny byly od četného obecenstva mnohokrát volány a velkým potleskem odměněny. Méně skvělého výsledku dosáhly obě sestry v třetím koncertu dne 14. února, jehožto program byl následující: Duetto pro dvoje housle od Danely (Virginie a Karoline), Melancholie pastorální od Prumea (Virginie), Meditace na motivy ze „Stradelly“ pro dvoje housle (obě sestry), Koncert od Mendelssohna pro housle (Karolina) a Karneval Benatský (obě sestry). Z koncertů předešlých poznali jsme, že programy jejich nevynikají právě zdařilou volbou; teprv třetího večera přišel konečně klasický kus do programu a sice přednášela Karolina Mendelssohnův koncert z části s bravourou, avšak nedodala mu té platnosti, jak toho skladba požaduje, vzláště poslední větu vzala virtuoska v překot rychle, tak že pas-

saže ve finale čistě a jasně vystoupili. V ostatních skladbách osvědčily obě sestry svou virtuositu až na některé nezdařilé flageolettové tony, čehož bez pochyby vysoká temperatura příčinou byla. V karnevalu Benátském dostoupili koncertistky velkého stupně technické sběhlosti, a však nedosáhly až dosud té závratné výše, jako Laub, Vieuxtemps a Bazzini. Ostatně musíme podotknouti, že koncertistky výborně přednášejí kusy jemného a sentimentalního charakteru, ježto brillantními arabeskami ověnceny jsou. O tom jsme se přesvědčili ve čtvrtém koncertu, kterýž se dne 16. února odbyval. Hrály Fantasií pastorale na motivy z opery „Richard Lví srdce“ Homage a Schubert, Fantasií na „Sehnsuchts-walzer“ od Schuberta (nikoliv od Beethovena) a Carneval de Paris. Co se charakteru obou sester dotýče, vyluzuje Karolina z houslí raznější ton než Virginie, co zatím tato více cituplným a sympathelickým přednesem vyniká. Soubra obou však je znamenitá. Tony obou zdají se, že z jedné duše a z jednoho srdce se prýští; preciznost a uhlazenost souhry a stejnost tonů je podivuhodná. Tohoto večera vynikly obě sestry nejvíce v Carnevale de Paris, v němžto svými flageolettovými passážemi obecenstvo k hlučné pochvale roznítily. Slovem, sestry Ferniovy patří k těm nejlepším virtuoskám na své nástroje.

— Slovnítný náš skladatel kostelní pan Václav Horák, dostal z Vídně čestný návrh, by složil slavnostní mši k sekundiční slavnosti kanovníka pana Treibera v Himburku blíž Vídně. Pan V. Horák přijal návrh tento, a ještě tento rok uslyšíme nové dílo z výborného pera našeho výtečníka.

— Pan Antonín Heinrich, český skladatel, jenž před rokem z Ameriky do své vlasti přišel, složil za svého pobytí v Praze dvě velká symfonická díla: první pod jmenem „Allianci obou zeměkouli,“ pak „Skála Plymouthská“ čili přistání poutníků v nové Anglii r. 1620, ježto, jak jsme se přesvědčili, velkou fantasií a charakterističnou instrumentací vynikají.

— Pan Antonín Vovorský, Čech a tenorista při divadle v Štětíně engažován jest od dvorní intendantí v Berlíně na 5 let co tenorista s následujícími výminkami. První rok obdrží pan Vovorský 2500, druhý 3000, třetí 3500, čtvrtý 4000 a pátý rok 5000 tolaru ročně. Za každou jednotlivou hru dostane první rok 6, druhý 8, třetí 10, čtvrtý 15 a pátý rok 10 tolarů honoráru. V pravdě skvělý to honorár, jakéhož se málo kterému učenci dostane.

— Jeden z nejzajímavějších koncertů letošní koncertní saisony bude as koncertku prospěchu Akademického čtenářského spolku, jenž se dne 20. března odbýváti bude. Program bude obsahovati, buď nové, buď zde ještě neslýchané skladby od slovanských toliko skladatelův, a sice budou dány ouvertura k ruské opeře „Život a Cára“ od Glinky (ponejprv), ouvertura k opeře „Anna von Landskron“ od J. Aberta (ponejprv), Alfred, symfonie od L. Procházky (1 věta) jejížto základem jest báseň Alfred od V. Háška; sbor od K. Slavíka (nový). První cenou obdařený kvartett od Hynka Pally (poprvé). Co solisté účinkovat budou slečna Heinzo va deklamací,

slečna Mickova přednesem dvou českých písní J. L. Lukes přednesem národních písní; dále provede p. Red. Šimák sonatu od Ch. Wehle (poprvé) a pan Sla h s k ý piecu pro housle.

— N o v é h u d e b n i n y. Nákladem činného obchodnictví v musikaliích Krištofa a Kuhe v Praze vyšlo několik zdařilých tanečních kusů, které milovníkům Terpsichory, a venkovským orchestrům v nynějším čase vítány budou. Jsou to: Prager Esmeralda polka od V. Luckera, La petite Coquette, polka tremblante od Ch. Pisinga, Orphelia quadrilla od Luckera, která cenou obdařena byla. Mimo tyto vyšly v dotčeném obchodnictví. Souvenir de Hirschenstein fantasie pro piano od F. Jáchymka, pak „Dvanáct německých písní“ od téhož skladatele, z nichžto vyšly „Das böse Lüftchen“ a „Die träge Spinnerinn.“

(K. A.) H l í n s k o, dne 12. února. Při dnešních službách Božích jsme slyšeli opět jednu z novějších skladeb provozovati, totiž mši Fühnerovu do C-dur. Provedení bylo, oceníme-li zdejší zevnější poměry, zdařilé. Vždy s radostí slyšíme zdařilé provádění skladeb hudby kostelní, neboť takto prospíváno dvojímu účelu, totiž k pěstování hudby a ku povzbuzení citů nábožných. Zajisté jest zdařilá hudba kostelní pravou ozdobou obřadů církevních a mocným prostředkem ku pěstování pravé zbožnosti. — Večer jsme zde měli zábavu hudební v hostinci u „Zlatého Lva.“ Slyšeli jsme opětne milené čtverzpěvy české. Mezi mnohými vynikaly hlavně „Zastaveničko“ od pana Horáka, jež co příloha k statnému Daliboru vyšla, pak „Proč se upejpáte“ atd. Velké oblíbeny došly čtverzpěvy genialního Jelena: rázný a charakteristický „Vesele zní náš český zpěv“ velebný „Když k nebesům“ a něžný „Láska synovská.“ Čtverzpěv rozehrál obecenstvo. Ne méně mile působila píseň „Kde domov můj“ krásně přednesená. Následovalo více jiných, neb méně vynikajících čísel.

Frankfurt. Dne 8. t. m. uspořádal p. Alex. Dreyschock koncert, v němž Mendelssohnův koncert G-moll, prádelní píseň od téhož skladatele, pak svou rhapsodii a koncertní kus od K. M. Webra přednášel. Báječnou svou technickou sběhlostí okouznil veškeré obecenstvo a byl mnohokrát hlučně volán. Pan Alexand. Dreyschock odebral se do Lipska, kdež v koncertě „Gewandhausu“ dne 17. t. m. hráti bude.

Karlsruhe. Dne 31. ledna hrál známý pianista a skladatel A. Goria u vévodského dvoru, a líbil se tak, že brillantní prsten od vévody obdržel.

Mannheim. Zdejší hudební jednota vypsala cenu 9 dukatů za nejlepší sonatu pro cello a klavír. Lhůta k zaslání prací určena jest do posledního lípna (července) tohoto roku.

(V. T.) Milán. Poněvadž první polovice masopustní stagiony byla již uplynula a my se nyní na začátku druhé polovice nacházíme, musím Vám, jakožto člověk pořádek milující hnedle z počátku přehled podati všech oper od 26. prosince m. r. v divadle „alla

Scala“ provozovaných. Dávají se v této stagioně i v divadlech „Cannobiana“ a „Radegonda“ opery; zaujímají ale vždy jen podrízenějšího místa, když jest „Scala“ olevněna a pouze dle toho divadla možná vždycky poznat, na jakém stupni se dramaticko-hudební umění snad v celé Italii nachází. — Začátek byl tedy učiněn novou operou od Villanis-iho nazvanou „Vasconcello.“ Obecenstvo „alla scalla“ nemiluje nepatrnosti, pročez musel „Vasconcello“ po třetí produkci z repertoírů zmizet. Na to následovala klassická opera „Semiramide.“ Mistrovské toto dílo znáte, pročez není třeba dalších o něm slov šířiti. Hlavní úlohy Semiramidy a Arsače byiy v rukon sester Marchisiových: Charlotty a Barbary. Sestry Marchisiovy jsou nový fenomen na obzoru uměleckém, jich zpěvem se dala Semiramis nejoblíbenější operou až posud celé stagiony, ne pochvaly a potlesky, nýbrž bouře se při jejich vystoupení strhují. Přelíbezná a ohebná hlasy, překvapující kollaratura a největší jistota a precisnost v přednášení jsou vlastnosti, jimiž sestry M. každého posluchače okouzlejí; hlavně vynikají spolu duettami. Tak dokonale umělecký výtvar, jaký tyto zpěvkyně duettem v II. jed. Semiramidy podají, neslyšel jsem ještě nikdy a nikde. Bohužel jen, že malička příroda obě tyto sestry, co do osobnosti nepříznivě obmyslila, pročez jim heroická representací nemožná jest. Hlas ale a škola jsou u obou sester v dokonalosti spojeny a jich získání pro tuto stagionu, jest pro ředitelstvo divadla životní otázkou, neb na nich spočívá nyní provozování nejoblíbenějších oper, s nimi se uspokojuje kritika a obecenstvo Scaly. Na Semiramidu následovala nová opera Verdiho, „Simon Boccanegra.“ Ve Venezii učinila tato zpěvohra největší furore, v Miláně nejuplněnější fiacco a předce byly nejhlavnější úlohy tam a tu v těchto rukou, totiž paní Bendazziové, a pana Ronconiho. Onano začala křikem svým operu kazit a tento dokonal, co ještě zbývalo a výsledek byl škandál, jakových se našinec v Italii zhrozí. Italian povznáší v nebesa neb šlape v prach, a poněvadž sgra. Bendazziova co prima donna angažovaná za sestrami Marchisiovými pokulhává, muselo se jí to v této operě makavě dokázat; p. Ronconi nic neumí, a tím padla i celá opera, ač i v celku dobrá. V tom leží příčina rozdílu mezi Venezii a Milánem. Zdejší časopisectvo horší se na urážku Verdimu učiněnou a varují obecenstvo před takovýmto počínáním neb i Rossini proto nazval Italii „patria ingrata“ a odešel do Paříže, což prý i Verdi učinit může. — Opera S. Boccanegra se tedy hnedle opakovati nesměla a byla uvedena Norma. Sestry M. okouzlely v duettách v I. a II. jednání obecenstvo; toto jásal, ač se mi Charlotta M. co Norma titěrnou zdála, ale byla předce náhrada a pomoc v nouzi; bujně obecenstvo ale v zanícení způsobilo v divadle škandál politický a provozování Normy bylo zakázáno. Až ke konci polovice stagiony si pomohla impressa „Semiramidou.“ Pro druhý běh jsou oznámeny opery: „Marie de' Ricci,“ nová skladba od Ferd. Asiolioho, „il Duca di Scilla“ též nová od Petrelly, skladatel opery „Jone“ a konečně „il erociato in Egitto“ od Mayerbera. Včera se dávala „Maria de' Ricci“ a praví se mi, že pořádně propadla, poněvadž prý jest plná reminiscencí a plagiátu, dokud jsem ale operu sám neslyšel, nechei

Vám úsudky cizí psáti. Donesl jsem tedy, co jsem byl dlužen a budoucně něco o věcech běžních.

Turin. Také zde dávány budou večerní zábavy pro komorní hudbu. Program obsahuje trio od Spohra quartett od Beethovena a sextett od Onslova.

Vídeň. Ku konci února uspořádá pianista pan Rudolf Willmers v Seuffertově sále cyklus hudebních večerních zábav, v nichžto klassická a moderní hudba se provozovat bude.

Vyznamenání. Fr. J. Fétis, zroz. 1784 a od r. 1833 ředitel Bruselského konservatoria, zvolen jest od krále Belgického za komandéra řádu dubové koruny. — V posledním generalním shromáždění Nizozemské jednoty k zvelebení hudebního umění zvoleni jsou za záslužní členy: Rich. Wagner a Gust. Flügel, za dopisujícího úda K. Reinthaler z Bremy. — J. V. velkovévoda Arnošt Saso-Koburgský daroval J. J. Bottovi, kapelníku v Meininkách medailii pro vědu a umění. — Vévoda Hessenský daroval záslužní medailii dvornímu kapelníku Schindelmeiszerovi, řediteli hudby Mangoldovi a koncertnímu mistru Aug. Müllerovi.

Dur a moll.

(Původ Haydnova menuetta za vola, Ochsenmenuett). Jednou navštívil Haydna jistý řezník, jenž pro hudbu Haydnovu velice zaujat byl. Vstoupiv do pokoje, pravil k Haydnovi upřímně a dvorně: „Pane, vím dobře, že jste láskavý a účinný pán; obrácím se tedy k Vám se vši důvěrou. Vy jste ve všech druhách hudby výtečné věci provedl, Vy jste první mezi všemi skladateli. Avšak zvláště líbí se mi Vaše menuetty. Mám zapotřebí veselého, pěkného a zcela nového menuettu k svatbě mé dcery, která se tyto dni siaviti bude. Nemohu se na nikoho lepšího obrátiti než na znamenitého Haydna. Dobromyslný Haydn usmívaje se při těchto nových poklonách slibil mu menuett na pozejtří. Řezník přišed určený den vzal si s radostí a s díkem skvostný tento dar. Po nějakém čase slyší Haydn jakýs šumot nástrojů, naslychát a myslí že poznal svůj menuett. Přiblíživ se k oknu, vidí krásného vola s pozlacenými rohy věncem a pentlemi zdobeného a kolem něho kočující orchestr. Řezník jde na horu děkuje ještě jednou slavnému muži, konče řeč svou s těmi slovy: Domnívám se, že já co řezník svou uznalost za tak krásný menuett patrněji na jevo dáti nemohu, než když Vám přivedu nejkrásnějšího vola. Řezník doléhá tak dlouho na Haydna, až ten dojat jsa upřímností a vděčností voia přijal.

Listárna. Panu T. v Ch. Opět vyšel nový sešit (třetí) „Starožitnosti a památek země České,“ nákladem činného nakladatele Kobera a Markgrafa v Praze, jenžto výborné rytiny obsahují, a sice Zříceniny Jenšteina, Staré hradby města Slavného a Socha sv. Václava. Text k tomuto skvostnému a přec lacinému dílu je od F. B. Mikovce. — P. A. v H. Vyjde později. — P. A. Ven... v R. První čtvrtletí „Dalibora“ je rozebráno.

K tomuto číslu přiložena jest notova příloha č. II, obsahující písně od L. Procházky, K. Slavíka a V. Zavrtala.